

MIEJSCA I PODRÓŻE

Ciekawostki o Bieszczadach: 36 sprawdzonych faktów

Ciekawostki zebrał: Marcin Balana · Opublikowano: 19.10.2026 · Zaktualizowano: 20.10.2026 · Zweryfikowano: 20.10.2026

Bieszczady to pasmo górskie na styku Polski, Słowacji i Ukrainy, którego najwyższym szczytem po polskiej stronie jest Tarnica (1346 m n.p.m.). Bieszczadzki Park Narodowy, utworzony 4 sierpnia 1973 r., jest dziś częścią pierwszego na świecie trójstronnego rezerwatu biosfery UNESCO. W bieszczadzkiej gminie Lutowiska żyje średnio tylko 5 osób na km², najmniej w Polsce.

NAJWAŻNIEJSZE W SKRÓCIE

- Najwyższym szczytem polskich Bieszczadów jest Tarnica, która ma 1346 m n.p.m.
- Bieszczadzki Park Narodowy utworzono 4 sierpnia 1973 r. na obszarze 5582 ha, a w 1991 r. miał już ponad 27 000 ha.
- Rezerwat biosfery „Karpaty Wschodnie”, uznany przez UNESCO w 1998 r., był pierwszym trójstronnym rezerwatem biosfery na świecie.
- Od 2021 r. ok. 3300 ha buczyn Bieszczadzkiego Parku Narodowego jest na Liście światowego dziedzictwa UNESCO.
- Zapora w Solinie, zbudowana w latach 1961–1968, ma 82 m wysokości i 664 m długości.
- W gminie Lutowiska żyje średnio 5 osób na km², najmniej spośród wszystkich gmin w Polsce.
- Pierwsze żubry przywieziono w Bieszczady w 1963 r., a po 20 latach było ich ok. 170.

Bieszczadzki Park Narodowy

1 Kiedy powstał Bieszczadzki Park Narodowy?

Bieszczadzki Park Narodowy utworzono 4 sierpnia 1973 r., po 20 latach starań, na obszarze o rzeczywistej powierzchni 5582,02 ha. Pierwszą propozycję utworzenia parku zgłosił według źródeł już w 1953 r. Władysław Krygowski. Pierwszy konkretny projekt z mapą przedstawił w 1956 r. na łamach „Wierchów” Władysław Grodziński.[1]

Źródło: Winnicki T., Michalik S., Bieszczadzki Park Narodowy – historia utworzenia i powiększenia obszaru chronionego, Data odczytu: 2026.10.19

2 Bieszczadzki Park Narodowy urosł prawie 5 razy

W 1989 r. Bieszczadzki Park Narodowy powiększono z ok. 5582 ha do 15 710,2 ha, a w 1991 r. do 27 064,41 ha, czyli prawie 5 razy w stosunku do powierzchni z 1973 r. Drugie powiększenie wprowadzono w życie 25 stycznia 1991 r. Niewielkie korekty granic parku przeprowadzono jeszcze w latach 1996 i 1999.[1]

Źródło: Winnicki T., Michalik S., Bieszczadzki Park Narodowy – historia utworzenia i powiększenia obszaru chronionego, Data odczytu: 2026.10.19

3 Bieszczadzki Park Narodowy ma 290,2 km² i Dyplom Europejski

Bieszczadzki Park Narodowy zajmuje 290,2 km² najdalej na wschód wysuniętej części Karpat w Polsce, a jego teren wznosi się od 650 do 1346 m n.p.m., podaje Rada Europy. Park otrzymał Dyplom Europejski dla Obszarów Chronionych 18 września 1998 r. Największą powierzchnię zajmuje w nim karpacka buczyna.[2]

Źródło: Rada Europy (Council of Europe), Bern Convention, List of Awarded Areas: Bieszczady National Park , Data odczytu: 2026.10.19

4 Lasy pokrywają 84% Bieszczadzkiego Parku Narodowego

W 2020 r. lasy zajmowały 84% powierzchni Bieszczadzkiego Parku Narodowego, użytki rolne 9%, a tereny pozostałe 7%, podaje GUS. Według urzędu statystycznego to trzeci co do wielkości park narodowy w Polsce. Bieszczadzki PN ma też drugi największy udział ochrony ścistej: 70% powierzchni, tuż za Tatrzańskim PN (71%).[3]

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Portal edukacyjny, Polskie parki narodowe – wystawa , Data odczytu: 2026.10.19

5 Ponad 52% ściśle chronionych lasów to buczyny

Buczyny zajmują łącznie 19 847 ha, czyli 52,1% powierzchni lasów ściśle chronionych w polskich parkach narodowych, a Bieszczadzki Park Narodowy ma najwyższy udział lasów objętych ochroną ścisłą: 68,9%. Ochrona ścisła oznacza całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka. Stan lasów parku śledzi system monitoringu wdrożony w 1993 r. na 908 powierzchniach próbnych.[4]

Źródło: Przybylska K., Banaś J., Zięba S., Kucharzyk S., Ochrona naturalnych procesów i monitoring ekosystemów leśnych w Bieszczadzkim Parku Narodowym , Data odczytu: 2026.10.19

6 Symbolem Bieszczadzkiego Parku Narodowego jest ryś

Ryś jest symbolem Bieszczadzkiego Parku Narodowego, a w całym obszarze Natura 2000 „Bieszczady” żyje 24–26 tych kotów, podają GUS i GDOŚ. Według GUS park utworzono w 1973 r. dla ochrony ekosystemów karpackiej puszczy z licznymi populacjami dużych ssaków roślinożernych i drapieżnych. Bieszczady są ostoją wszystkich dużych drapieżników: niedźwiedzia, wilka i rysia.[3][5]

Źródła: Główny Urząd Statystyczny, Portal edukacyjny, Polskie parki narodowe – wystawa , Data odczytu: 2026.10.19; Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Standardowy Formularz Danych obszaru Natura 2000 Bieszczady PLC180001 , Data odczytu: 2026.10.19

Połoniny i szczyty

7 Najwyższym szczytem polskich Bieszczadów jest Tarnica (1346 m)

Tarnica o wysokości 1346 m n.p.m. jest najwyższym szczytem polskich Bieszczadów. Połonina Wetlińska wznosi się na 1253 m n.p.m. Najwyższe szczyty obszaru Natura 2000 „Bieszczady”, czyli Tarnica, Halicz i Krzemień, przekraczają 1300 m n.p.m. i leżą w Bieszczadach Zachodnich.[6][5]

Źródła: Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, W Bieszczady – szlakiem zastug Profesora. Referaty z konferencji popularnonaukowej w Lutówkach 8 maja 2026 r. , Data odczytu: 2026.10.19; Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Standardowy Formularz Danych obszaru Natura 2000 Bieszczady PLC180001 , Data odczytu: 2026.10.19

8 Połoniny zajmują tylko 6% Bieszczadzkiego Parku Narodowego

Bieszczadzkie połoniny, czyli wysokogórskie łąki leżące na ogół powyżej 1200 m n.p.m., zajmują 1875 ha, a więc ok. 6% powierzchni Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Zasadnicza ich część, 1727 ha, jest objęta ochroną ścisłą. Do ochrony czynnej przeznaczono 147 ha połonin.[7]

Źródło: Winnicki T., Ochrona procesów naturalnych i wtórnej sukcesji zbiorowisk roślinnych na połoninach w Bieszczadzkim Parku Narodowym , Data odczytu: 2026.10.19

9 Bliźniczka zniknęła z połonin po końcu wypasu

W latach 1954–1958 murawy bliźniczkowe, czyli bliźniczyska, pokrywały ponad 50% bieszczadzkich połonin, a dziś zajmują mniej niż 1% ich powierzchni. Zmiana wynika z zaprzestania wypasu, który od 15. lub 16. stulecia do pierwszej połowy 20. stulecia kształtował połoniny. Dziś ok. 40% połonin zajmują zarośla trzcinnika leśnego.[7]

Źródło: Winnicki T., Ochrona procesów naturalnych i wtórnej sukcesji zbiorowisk roślinnych na połoninach w Bieszczadzkim Parku Narodowym , Data odczytu: 2026.10.19

10 W Bieszczadzkim Parku Narodowym opisano ok. 130 zbiorowisk roślinnych

W Bieszczadzkim Parku Narodowym wyróżniono ok. 130 zbiorowisk roślinnych, a na samych połoninach ok. 40, z czego połowa ma wschodniokarpacki charakter. Pierwszą mapę fitosocjologiczną parku wykonano w latach 1993–1996 w ramach Planu Ochrony. Połoniny przesuszają ciepłe wiatry wiejące znad Niziny Pannońskiej.[7]

Źródło: Winnicki T., Ochrona procesów naturalnych i wtórnej sukcesji zbiorowisk roślinnych na połoninach w Bieszczadzkim Parku Narodowym , Data odczytu: 2026.10.19

11 Na szczycie Krzemieńca (1221 m) stykają się 3 państwa

Na Krzemieńcu, szczycie o wysokości 1221 m n.p.m. w Bieszczadach, stykają się granice Polski, Słowacji i Ukrainy. To najwyższy szczyt słowackiej części Bieszczadów, czyli Bukovskich Vrchów. Szlak na trójstyk granic z parkingu przy punkcie kasowym Bieszczadzkiego Parku Narodowego ma 12 km i zajmuje ok. 4 godz. 10 min.[8]

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, podkarpackie.travel, On the tripoint , Data odczytu: 2026.10.20

Przyroda Bieszczadów

12 Obszar Natura 2000 „Bieszczady” ma ponad 111 000 ha

Obszar Natura 2000 „Bieszczady” (PLC180001) ma 111 519,46 ha i obejmuje Bieszczady Zachodnie w powiatach bieszczadzkim, sanockim i leskim. Jako obszar ptasi zaklasyfikowano go w listopadzie 2004 r. Według GDOŚ to ostoja ptasia o randze europejskiej, w której przedmiotem ochrony jest 16 gatunków ptaków.[5]

Źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Standardowy Formularz Danych obszaru Natura 2000 Bieszczady PLC180001 , Data odczytu: 2026.10.19

13 W Bieszczadach rośnie ok. 1100 gatunków roślin naczyniowych

Flora obszaru Natura 2000 „Bieszczady” liczy ok. 1100 gatunków roślin naczyniowych i ok. 1000 gatunków mszaków, podaje GDOŚ. Bieszczady są według GDOŚ jedną z najwartościowszych w Europie ostoj fauny puszczańskiej. Żyje tu m.in. endemiczna traszka karpacka, płaz występujący tylko w Karpatach.[5]

Źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Standardowy Formularz Danych obszaru Natura 2000 Bieszczady PLC180001 , Data odczytu: 2026.10.19

14 W Bieszczadach żyje 91 wilków i 120–140 wyder

Na obszarze Natura 2000 „Bieszczady” żyje 91 wilków, 24–26 rysi i 120–140 wyder, wynika z formularza danych GDOŚ zaktualizowanego w styczniu 2025 r. Ten sam dokument podaje 700–750 żubrów. GDOŚ opisuje Bieszczady jako ostoję fauny puszczańskiej ze wszystkimi dużymi drapieżnikami.[5]

Źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Standardowy Formularz Danych obszaru Natura 2000 Bieszczady PLC180001 , Data odczytu: 2026.10.19

15 W Bieszczadach gniazduje 218–280 par puszczyka uralskiego

Na obszarze Natura 2000 „Bieszczady” gniazduje 218–280 par puszczyka uralskiego i 173–180 par dzięcioła biało-grzbiatego, podaje GDOŚ. Żyje tu też 36–41 par orlika krzykliwego, 10–12 par bociana czarnego i 7–8 par orła przedniego. Jarząbek, ptak z rodziny kuraków, ma tu 215–320 par.[5]

Źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Standardowy Formularz Danych obszaru Natura 2000 Bieszczady PLC180001 , Data odczytu: 2026.10.19

16 Pierwsze żubry przyjechały w Bieszczady w 1963 r.

W 1963 r. w Nadleśnictwie Stuposiany pojawiły się pierwsze żubry linii białowiesko-kaukaskiej, od których zaczęła się bieszczadzka populacja. Po 10 latach było ich ponad 50, a po kolejnych 10 latach ok. 170. Bieszczady miały odseparować tę mieszaną linię od innych, dlatego przewożono tu jej przedstawicieli i wypuszczano na wolność.[9][10]

Źródła: Perzanowski K., Historia, stan obecny i perspektywy ochrony populacji żubra w Bieszczadach , Data odczytu: 2026.10.19; Perzanowski K., Wołoszyn-Gałęza A., Januszczak M., Efektywność restytucji żubra w Karpatach , Data odczytu: 2026.10.19

17 W 2013 r. w Bieszczadach naliczono 256 żubrów

Na początku 2013 r. w Bieszczadach żyło 256 żubrów, w tym 34 cielęta, a na przełomie lat 2010 i 2011 populacja osiągnęła ok. 300 osobników. Spadek wynikał m.in. z pojawienia się gruźlicy w stadzie z pogranicza Nadleśnictwa Stuposiany i Bieszczadzkiego Parku Narodowego, z którego na przełomie lat 2012 i 2013 usunięto 24 żubry. Bieszczadzka populacja jest największa w Karpatach.[9][10]

Źródła: Perzanowski K., Historia, stan obecny i perspektywy ochrony populacji żubra w Bieszczadach , Data odczytu: 2026.10.19; Perzanowski K., Wołoszyn-Gałęza A., Januszczak M., Efektywność restytucji żubra w Karpatach , Data odczytu: 2026.10.19

18 Nad Bieszczadami widać gwiazdy o jasności 7,4 magnitudo

Nad Parkiem Gwiazdnego Nieba „Bieszczady”, powołanym 8 marca 2013 r. w Lutowiskach, można gołym okiem zobaczyć gwiazdy o jasności 7,4 magnitudo. Park ma powierzchnię 113 846,41 ha. Memorandum podpisały m.in. Bieszczadzki Park Narodowy i Zespół Karpackich Parków Krajobrazowych w Krośnie, a celem jest ochrona środowiska nocnego przed zanieczyszczeniem światłem.[11]

Źródło: Park Gwiazdnego Nieba „Bieszczady”, Informacja prasowa: Sprawozdanie z podpisania memorandum , Data odczytu: 2026.10.19

Bieszczady na listach UNESCO

19 Rezerwat biosfery „Karpaty Wschodnie” był pierwszym takim na świecie

Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie”, uznany przez UNESCO w 1998 r., był pierwszym trójstronnym rezerwatem biosfery na świecie, podaje NIK. Obejmuje 6 sąsiadujących dużych obszarów chronionych na pograniczu Polski, Słowacji i Ukrainy. To jeden z 10 rezerwatów biosfery położonych w całości lub w części w Polsce.[12]

Źródło: Najwyższa Izba Kontroli, NIK on the International Biosphere Reserve „Eastern Carpathians” , Data publikacji: 2018.03.12, Data odczytu: 2026.10.19

20 Bieszczadzki rezerwat biosfery powstał w 1992 r.

UNESCO powołało 10 listopada 1992 r. dwustronny polsko-słowacki Międzynarodowy Rezerwat Biosfery, a 11 grudnia 1998 r. rozszerzyło go o część ukraińską, tworząc rezerwat „Karpaty Wschodnie”. Polską część tworzą Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu i Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy. Na Ukrainie są to Użański Park Narodowy i Nadsański Park Krajobrazowy.[1]

Źródło: Winnicki T., Michalik S., Bieszczadzki Park Narodowy – historia utworzenia i powiększenia obszaru chronionego , Data odczytu: 2026.10.19

21 Bieszczadzkie buczyny są na liście UNESCO od 2021 r.

Ok. 3300 ha buczyn Bieszczadzkiego Parku Narodowego, czyli ok. 11% jego powierzchni, wpisano 28 lipca 2021 r. na Listę światowego dziedzictwa UNESCO. Decyzję podjął Komitet Światowego Dziedzictwa na 44. sesji w Fuzhou w Chinach. Chronione buczyny rosną m.in. na północnych stokach Połoniny Wetlińskiej i Smereka oraz w dolinach Górnej Solinki, Terebowca i Wołosatki.[13]

Źródło: Ministerstwo Klimatu i Środowiska, The Bieszczady Mountains' beech forests on the UNESCO World Heritage list , Data publikacji: 2021.07.29, Data odczytu: 2026.10.19

22 Bieszczadzkie buczyny należą do obiektu w 18 krajach

Pradawne lasy bukowe Karpat i innych regionów Europy to obiekt UNESCO złożony z 94 części w 18 krajach, do którego w 2021 r. dołączyły 4 fragmenty buczyn z Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Rozszerzenie objęło łącznie 15 nowych części. Wniosek złożyło w 2019 r. 10 państw, w tym Polska.[13]

Źródło: Ministerstwo Klimatu i Środowiska, The Bieszczady Mountains' beech forests on the UNESCO World Heritage list , Data publikacji: 2021.07.29, Data odczytu: 2026.10.19

23 W 2013 r. na listę UNESCO trafiło 16 drewnianych cerkwi

W 2013 r. UNESCO wpisało na Listę światowego dziedzictwa 16 drewnianych cerkwi regionu karpackiego: 8 z Polski i 8 z Ukrainy. Decyzję podjęto na 37. sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa w Kambodży. Wśród polskich obiektów są cerkwie św. Michała Archanioła w bieszczadzkim Smolniku i w Turzańsku.[14][15]

Źródła: Muzeum Historii Polski (dzieje.pl), Cerkwie na liście UNESCO , Data publikacji: 2013.06.21, Data odczytu: 2026.10.19; Instytut Adama Mickiewicza (culture.pl), Drewniane cerkwie na liście UNESCO , Data publikacji: 2013.06.21, Data odczytu: 2026.10.19

24 Cerkiew w Smolniku zbudowano w 1791 r.

Cerkiew św. Michała Archanioła w Smolniku w gminie Lutowiska zbudowano w 1791 r., a dziś jest kościołem filialnym rzymskokatolickim. To najlepiej zachowany klasyczny przykład cerkwi bojkowskiej w Polsce, podaje serwis dzieje.pl. Stoi w opuszczonej wsi, rozebranej po 1951 r., a odremontowano ją w 1969 r.[14]

Źródło: Muzeum Historii Polski (dzieje.pl), Cerkwie na liście UNESCO , Data publikacji: 2013.06.21, Data odczytu: 2026.10.19

25 Cerkiew w Turzańsku wzniesiono w latach 1801–1803

Cerkiew św. Michała Archanioła w Turzańsku w gminie Komańcza wzniesiono w latach 1801–1803 jako świątynię greckokatolicką, a dziś jest filialną cerkwią prawosławną. To jedna z nielicznych zachowanych cerkwi wschodniotemkowskich. Społeczność temkowska wróciła do Turzańska w 1957 r., po deportacji w ramach akcji „Wiśła”. [14]

Źródło: Muzeum Historii Polski (dzieje.pl), Cerkwie na liście UNESCO , Data publikacji: 2013.06.21, Data odczytu: 2026.10.19

Ludzie i historia

26 W gminie Lutowiska żyje średnio 5 osób na km²

Bieszczadzka gmina Lutowiska ma najmniejszą gęstość zaludnienia w Polsce: średnio 5 osób na km². Zarazem jest jedną z największych gmin w kraju, bo ma 476 km² powierzchni, a lasy pokrywają ponad 90% jej obszaru. Lutowiska założono w 16. stuleciu na prawie wołoskim, a od 1951 r. są siedzibą gminy.[16][6]

Źródła: Zintegrowana Platforma Edukacyjna (zpe.gov.pl), Rozmieszczenie ludności Polski , Data odczytu: 2026.10.19; Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, W Bieszczady – szlakiem zastług Profesora , Data odczytu: 2026.10.19

27 W 1951 r. Polska i ZSRR wymieniły 480 km² terenów

15 lutego 1951 r. w Moskwie podpisano umowę o korekcie granicy, na mocy której Polska i ZSRR wymieniły tereny o powierzchni 480 km². Sejm ratyfikował ją 26 maja 1951 r. Polska oddała tereny z Bełzem i Krystynopolem, a w jej granicach znalazły się m.in. Ustrzyki Dolne, Czarna i Lutowiska.[17][6]

Źródła: Muzeum Historii Polski (dzieje.pl), W Ustrzykach Dolnych przypominano akcję przesiedleńczą sprzed 65 lat , Data publikacji: 2016.06.14, Data odczytu: 2026.10.19; Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, W Bieszczady – szlakiem zastług Profesora , Data odczytu: 2026.10.19

28 Geograf ocalił dla Polski ok. 300 km² Bieszczadów

Dzięki geografowi Stanisławowi Leszczyckiemu przy korekcie granicy w 1951 r. w Polsce znalazł się obszar ok. 300 km² w rejonie Ustrzyk Górnych z Tarnicą. Według materiałów Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego bez tego najwyższym szczytem polskich Bieszczadów byłby Kruhty Wierch (1297 m n.p.m.). W innym miejscu tego samego wydawnictwa podano 320 km². [6]

Źródło: Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, W Bieszczady – szlakiem zastug Profesora. Referaty z konferencji popularnonaukowej w Lutowiskach 8 maja 2026 r. , Data odczytu: 2026.10.19

29 Od 2026 r. bieszczadzka przełęcz nosi imię Leszczyckiego

Od 1 stycznia 2026 r. przełęcz między Haliczem a Rozsypańcem nosi imię profesora Stanisława Leszczyckiego. Nazwę zatwierdziło rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 18 grudnia 2025 r. Leszczycki, urodzony 8 maja 1907 r. w Mielcu, w latach 1968–1972 był prezesem Międzynarodowej Unii Geograficznej. [6]

Źródło: Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, W Bieszczady – szlakiem zastug Profesora. Referaty z konferencji popularnonaukowej w Lutowiskach 8 maja 2026 r. , Data odczytu: 2026.10.19

30 Akcja „Wista” rozpoczęła się 28 kwietnia 1947 r.

Akcja „Wista” rozpoczęła się 28 kwietnia 1947 r., a w jej ramach wysiedlono ponad 140 tys. osób, głównie ludności ukraińskiej i łemkowskiej, podaje IPN. Wysiedlanych wywożono kolejną na ziemie zachodnie i północne. Osiedlano ich w rozproszeniu, tak by w żadnej miejscowości nie stanowili więcej niż 10% mieszkańców. [18]

Źródło: Instytut Pamięci Narodowej, przystanekhistoria.pl, Wenklar M., Akcja „Wista”. Zasada odpowiedzialności zbiorowej , Data publikacji: 2020.04.20, Data odczytu: 2026.10.19

31 Już ok. 1530 r. w Bieszczadach chroniono buki i jodły

Ok. 1530 r. Piotr Kmita, właściciel rozległych dóbr ciągnących się od Leska, zabronił w przywileju dla Tarnawy wycinania „użytecznych lasów bukowych i jodłowych”. Na wycinkę lasów świerkowych, uznanych za nieużyteczne, zezwolił. Gospodarka pasterska przyczyniła się w znacznym stopniu do wycinania lasów górskich w 16. i 17. stuleciu. [19]

Źródło: Nadleśnictwo Ustrzyki Dolne, Lasy Państwowe, Augustyn B., Bieszczadzkie lasy dawniej i dziś , Data odczytu: 2026.10.19

Solina i kolejka leśna

32 Zapora w Solinie ma 82 m wysokości

Betonowa zapora w Solinie na Sanie ma 82 m wysokości i 664 m długości, a zbudowano ją w latach 1961–1968, podaje Polska Organizacja Turystyczna. Zapora utworzyła zbiornik o długości ponad 25 km, zwany Jeziorem Solińskim. Przy zaporze działa elektrownia szczytowo-pompowa Solina, uruchomiona w 1968 r. [20][21]

Źródła: Polska Organizacja Turystyczna (polonia.travel), PGE Renewable Energy S.A. Branch in Solina , Data odczytu: 2026.10.19; Naworyta W., Sikora M., Czy możliwa jest budowa elektrowni szczytowo-pompowej na terenach po wydobywaniu węgla brunatnego? Analiza zagrożeń, ograniczeń i korzyści , Data odczytu: 2026.10.19

33 Jezioro Solińskie mieści 0,472 km³ wody

Jezioro Solińskie na Sanie mieści 0,472 km³ wody, czyli 472 mln m³, i należy do największych zbiorników zaporowych w Polsce. Według przeglądu w „Inżynierii Ekologicznej” największe zbiorniki zaporowe w Polsce mają pojemności poniżej 0,5 km³. Elektrownia szczytowo-pompowa Solina ma moc zainstalowaną 198,6 MW.[22][21]

Źródła: Jaguś A., Gospodarczo-społeczne znaczenie zbiorników zaporowych – studium kaskady Soły, Data odczytu: 2026.10.19; Naworyta W., Sikora M., Czy możliwa jest budowa elektrowni szczytowo-pompowej na terenach po wydobyciu węgla brunatnego? Analiza zagrożeń, ograniczeń i korzyści, Data odczytu: 2026.10.19

34 Bieszczadzką kolejkę leśną budowano 8 lat

Budowę wąskotorowej kolejki z Nowego Łupkowa do Cisny (Majdanu) rozpoczęto w 1890 r., a ukończono w 1898 r. Pierwotna trasa liczyła 25 km, a na początku 20. stulecia przedłużono ją o 12 km. Kolejka pozwoliła wywozić masowe ilości drewna z dorzecza Solinki.[23][19]

Źródła: Marszałek E., Udział leśników w powojennym zagospodarowaniu Bieszczadów, Data odczytu: 2026.10.19; Nadleśnictwo Ustrzyki Dolne, Lasy Państwowe, Augustyn B., Bieszczadzkie lasy dawniej i dziś, Data odczytu: 2026.10.19

35 Kolejka wywoziła z Bieszczadów 130 tys. m³ drewna rocznie

W latach 60. 20. stulecia Bieszczadzka Kolejka Leśna przewoziła 120–130 tys. m³ drewna rocznie, a w latach 1971–1980 łącznie 1 284 tys. m³. Dla porównania w 1951 r. przewiozła tylko 1 tys. m³. Od 1991 r. kolejka wiozła już wyłącznie pasażerów, a 1 grudnia 1994 r. wyłączono ją z eksploatacji.[23]

Źródło: Marszałek E., Udział leśników w powojennym zagospodarowaniu Bieszczadów, Data odczytu: 2026.10.19

36 Bieszczadzka Kolejka Leśna przewiozła w 2014 r. 102 tys. osób

W 2014 r. Bieszczadzka Kolejka Leśna przewiozła 102 tys. pasażerów, najwięcej w swojej historii, podał PAP w 2015 r. W 1996 r. powstała Fundacja Bieszczadzkiej Kolejki Leśnej, której zebranie założycielskie odbyło się 16 lipca 1996 r., a wśród założycieli byli leśnicy. Trasa z Majdanu do Balnicy liczy 9 km.[24][23]

Źródła: Muzeum Historii Polski (dzieje.pl, PAP), Bieszczadzka Kolejka Leśna rozpoczyna sezon turystyczny, Data publikacji: 2015.04.29, Data odczytu: 2026.10.19; Marszałek E., Udział leśników w powojennym zagospodarowaniu Bieszczadów, Data odczytu: 2026.10.19

Bieszczady w liczbach

Parametr | Wartość

Tarnica, najwyższy szczyt polskich Bieszczadów | 1346 m n.p.m.

Utworzenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego | 4 sierpnia 1973 r.

Powierzchnia Bieszczadzkiego PN (Rada Europy) | 290,2 km²

Lasy w Bieszczadzkim PN (2020) | 84%

Połoniny w Bieszczadzkim PN | 1875 ha (ok. 6%)

Buczyny BdPN na liście UNESCO (2021) | ok. 3300 ha

Rezerwat biosfery „Karpaty Wschodnie” | od 11 grudnia 1998 r.

Zapora w Solinie: wysokość / długość | 82 m / 664 m

Gęstość zaludnienia gminy Lutowiska | ok. 5 osób na km²

Wymiana terenów z ZSRR (1951) | 480 km²

Źródła danych: Roczniki Bieszczadzkie, Rada Europy, GUS, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Polska Organizacja Turystyczna, Zintegrowana Platforma Edukacyjna, Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, dzieje.pl. Stan na 20 października 2026 r.

Mity i fakty o Bieszczadach

FAŁSZ

„Tarnica zawsze leżała w granicach Polski”

Rejon Ustrzyk Górnych z Tarnicą znalazł się w Polsce po korekcie granicy z 1951 r., a według materiałów PTT stało się to dzięki geografowi Stanisławowi Leszczyckiemu.[6][17]

Źródła: Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, W Bieszczady – szlakiem zastług Profesora , Data odczytu: 2026.10.19; Muzeum Historii Polski (dzieje.pl), W Ustrzykach Dolnych przypomniano akcję przesiedleńczą sprzed 65 lat , Data publikacji: 2016.06.14, Data odczytu: 2026.10.19

CZĘŚCIOWO PRAWDA

„Połoniny to naturalne łąki, których wygląd nie zależał od człowieka”

Połoniny leżą powyżej górnej granicy lasu, ale od 15. lub 16. stulecia kształtował je wypas. Po jego zaprzestaniu bliźniczyśka skurczyły się z ponad 50% do mniej niż 1% powierzchni połonin.[7]

Źródło: Winnicki T., Ochrona procesów naturalnych i wtórnej sukcesji zbiorowisk roślinnych na połoninach w Bieszczadzkim Parku Narodowym , Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Żubry żyły w Bieszczadach nieprzerwanie od wieków”

Obecna populacja pochodzi od żubrów sprowadzanych od 1963 r. do Nadleśnictwa Stuposiany, a w latach 1976–1980 także do Nadleśnictwa Komańcza.[9]

Źródło: Perzanowski K., Historia, stan obecny i perspektywy ochrony populacji żubra w Bieszczadach , Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Jezioro Solińskie jest jeziorem naturalnym”

To sztuczny zbiornik powstały po zbudowaniu w latach 1961–1968 zapory w Solinie o wysokości 82 m.[20]

Źródło: Polska Organizacja Turystyczna (polonia.travel), PGE Renewable Energy S.A. Branch in Solina , Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Bieszczadzka Kolejka Leśna od początku woziła turystów”

Kolejkę zbudowano w latach 1890–1898 do wywozu drewna z dorzecza Solinki, a wyłącznie przewozy pasażerskie utrzymywano od 1991 r.[23]

Źródło: Marszałek E., Udział leśników w powojennym zagospodarowaniu Bieszczadów , Data odczytu: 2026.10.19

Źródła

1. Winnicki T., Michalik S., Bieszczadzki Park Narodowy – historia utworzenia i powiększenia obszaru chronionego.

- Wydawca: Roczniki Bieszczadzkie. Wydanie: t. 22, 2014. Strony: 19–50. Adres: <https://archiwum.bdpn.pl/dokumenty/roczniki/rb22/art01.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
2. Rada Europy (Council of Europe), Bern Convention, List of Awarded Areas: Bieszczady National Park. Adres: <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/bieszczady-national-park>. Data odczytu: 2026.10.19.
3. Główny Urząd Statystyczny, Portal edukacyjny, Polskie parki narodowe – wystawa. Adres: <https://stat.gov.pl/portal-edukacyjny/polskie-parki-narodowe-wystawa/>. Data odczytu: 2026.10.19.
4. Przybylska K., Banaś J., Zięba S., Kucharzyk S., Ochrona naturalnych procesów i monitoring ekosystemów leśnych w Bieszczadzkim Parku Narodowym. Wydawca: Roczniki Bieszczadzkie. Wydanie: t. 22, 2014. Strony: 95–105. Adres: <https://archiwum.bdpn.pl/dokumenty/roczniki/rb22/art04.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
5. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Standardowy Formularz Danych obszaru Natura 2000 Bieszczady PLC180001. Adres: <https://n2k-ws.gdos.gov.pl/wyszukiwarkaN2k/webresources/pdf/PLC180001>. Data odczytu: 2026.10.19.
6. Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, W Bieszczady – szlakiem zasług Profesora. Referaty z konferencji popularnonaukowej w Lutowiskach 8 maja 2026 r.. Adres: https://www.igipz.pan.pl/tl_files/igipz/instytut/aktualnosci/leszczycki_przelec/leszczycki_konferencja.pdf. Data odczytu: 2026.10.19.
7. Winnicki T., Ochrona procesów naturalnych i wtórnej sukcesji zbiorowisk roślinnych na połoninach w Bieszczadzkim Parku Narodowym. Wydawca: Roczniki Bieszczadzkie. Wydanie: t. 25, 2017. Strony: 179–195. Adres: <https://archiwum.bdpn.pl/dokumenty/roczniki/rb25/art02.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
8. Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, podkarpackie.travel, On the tripoint. Adres: <https://podkarpackie.travel/en/product/on-the-tripoint>. Data odczytu: 2026.10.20.
9. Perzanowski K., Historia, stan obecny i perspektywy ochrony populacji żubra w Bieszczadach. Wydawca: Roczniki Bieszczadzkie. Wydanie: t. 22, 2014. Strony: 117–127. Adres: <https://archiwum.bdpn.pl/dokumenty/roczniki/rb22/art06.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
10. Perzanowski K., Wołoszyn-Gałęza A., Januszczak M., Efektywność restytucji żubra w Karpatach. Wydawca: Studia i Materiały CEPL w Rogowie. Wydanie: R. 15, z. 36/3, 2013. Adres: <https://cepl.sggw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/75/2021/08/Perzanowski.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
11. Park Gwiazdneho Nieba „Bieszczady”, Informacja prasowa: Sprawozdanie z podpisania memorandum. Adres: <https://www.gwiazdnebieszczady.pl/wps/wp-content/uploads/2013/03/Informacja-prasowa-Sprawozdanie-z-podpisania-memorandum.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.
12. Najwyższa Izba Kontroli, NIK on the International Biosphere Reserve „Eastern Carpathians”. Adres: <https://www.nik.gov.pl/en/news/nik-on-the-international-biosphere-reserve-eastern-carpathians.html>. Data publikacji: 2018.03.12. Data odczytu: 2026.10.19.
13. Ministerstwo Klimatu i Środowiska, The Bieszczady Mountains' beech forests on the UNESCO World Heritage list. Adres: <https://www.gov.pl/web/climate/the-bieszczady-mountains-beech-forests-on-the-unesco-world-heritage-list>. Data publikacji: 2021.07.29. Data odczytu: 2026.10.19.
14. Muzeum Historii Polski (dzieje.pl), Cerkwie na liście UNESCO. Adres: <https://dzieje.pl/node/25463>. Data publikacji: 2013.06.21. Data odczytu: 2026.10.19.
15. Instytut Adama Mickiewicza (culture.pl), Drewniane cerkwie na liście UNESCO. Adres: <https://culture.pl/pl/artykul/drewniane-cerkwie-na-liscie-unesco>. Data publikacji: 2013.06.21. Data odczytu: 2026.10.19.
16. Zintegrowana Platforma Edukacyjna (zpe.gov.pl), Rozmieszczenie ludności Polski. Adres: <https://zpe.gov.pl/a/rozmieszczenie-ludnosci-polski/D1GoKYG9R>. Data odczytu: 2026.10.19.
17. Muzeum Historii Polski (dzieje.pl), W Ustrzykach Dolnych przypomniano akcję przesiedleńczą sprzed 65 lat. Adres: <https://dzieje.pl/node/22769>. Data publikacji: 2016.06.14. Data odczytu: 2026.10.19.
18. Instytut Pamięci Narodowej, przystanekhistoria.pl, Wenklar M., Akcja „Wisła”. Zasada odpowiedzialności zbiorowej. Adres: <https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/31573,Akcja-Wisla-Zasada-odpowiedzialnosci-zbiorowej.html>. Data publikacji: 2020.04.20. Data odczytu: 2026.10.19.
19. Nadleśnictwo Ustrzyki Dolne, Lasy Państwowe, Augustyn B., Bieszczadzkie lasy dawniej i dziś. Adres:

<https://ustrzykidolne.krosno.lasy.gov.pl/documents/149150/2734440/Bieszczadzkie+lasy+dawniej+i+dzi%C5%9B/aa3eee12-537b-48d5-bfcd-4187db199bc0>. Data odczytu: 2026.10.19.

20. Polska Organizacja Turystyczna (polonia.travel), PGE Renewable Energy S.A. Branch in Solina. Adres: <https://polonia.travel/it/attrazioni-turistiche/pge-renewable-energy-s-a-branch-in-solina>. Data odczytu: 2026.10.19.

21. Naworyta W., Sikora M., Czy możliwa jest budowa elektrowni szczytowo-pompowej na terenach po wydobyciu węgla brunatnego? Analiza zagrożeń, ograniczeń i korzyści. Wydawca: Paliwa dla energetyki. Wydanie: nr 3(89), 2023. Strony: 38–43. Adres: https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-294e18e8-897f-4898-82eb-1af5686d46e8/c/NE_3_2023_38-43.pdf. Data odczytu: 2026.10.19.

22. Jaguś A., Gospodarczo-społeczne znaczenie zbiorników zaporowych – studium kaskady Soły. Wydawca: Inżynieria Ekologiczna. Wydanie: t. 19, nr 1, 2018. Strony: 25–35. Adres: <https://doi.org/10.12912/23920629/81651>. Data odczytu: 2026.10.19.

23. Marszałek E., Udział leśników w powojennym zagospodarowaniu Bieszczadów. Wydawca: Studia i Materiały Ośrodka Kultury Leśnej. Wydanie: t. 13, 2014. Strony: 291–316. Adres: <https://www.studia.okl.lasy.gov.pl/documents/1004479/27614097/Edward+Marsza%C5%82ek.pdf/6f333488-234e-4ba7-9199-da2fd3214078>. Data odczytu: 2026.10.19.

24. Muzeum Historii Polski (dzieje.pl, PAP), Bieszczadzka Kolejka Leśna rozpoczyna sezon turystyczny. Adres: <https://dzieje.pl/node/24594>. Data publikacji: 2015.04.29. Data odczytu: 2026.10.19.